

Bestuursvoorstel

Onderwerp: Kader Energiebesparing en -opwekking Nummer: Bestuursstukken\2061	Agendapunt: 8
---	----------------------

DB: Ja 15-02-2016 18-04-2016	BPP: 09-03-2016 11-05-2016 (plenair)	FAZ: 09-03-2016 11-05-2016 (plenair)	VVSW: 09-03-2016 11-05-2016 (plenair)	AB: 23-03-2016 25-05-2016
---	--	--	---	--

Opsteller: Gerard Sterk, 0598-693830 Beleid, Projecten en Laboratorium	Opdrachtgever: Jelmer Kooistra	Portefeuillehouder: Wiebe van der Ploeg
--	--	---

Ondersteuning van de afdeling:

Technisch Juridisch Financieel Staf Communicatie

Externe betrokkenen:	Reden:
	N.v.t.

Samenvatting:

Jaarlijks rapporteert het dagelijks bestuur over de voortgang van het duurzaamheidsbeleid van Hunze en Aa's. Dat beleid is voor een belangrijk deel gekoppeld aan het door de Unie van Waterschappen en het Rijk gesloten Klimaatakkoord en de vervolgfafspraken die daarvan het vervolg zijn. Energie is een van de belangrijkste thema's, zo niet het belangrijkste, binnen dat beleid.

Deze notitie concentreert zich op het te voeren energiebeleid van Hunze en Aa's voor de komende jaren.

Daarmee komt het dagelijks bestuur met dit voorstel ook tegemoet aan een eerdere toezegging om met een beleidskader te komen en criteria ten aanzien van investeringen voor duurzame energieprojecten vast te stellen. In het coalitieakkoord is eveneens een aantal relevante afspraken gemaakt die in dit verband om nadere duiding en invulling vragen en dat wordt met dit voorstel opgepakt.

Dit voorstel omvat:

- het beleidskader voor energiebesparing en opwekking voor de jaren 2016-2018;
- behelst onze focus op alternatieven voor duurzame energieopwekking voor de eerstkomende jaren;
- benoemt criteria op basis waarvan concrete projecten worden beoordeeld.

Duurzaamheidsparagraaf: Nee

Begrotingsaspecten: Nee

Voorstel:

- a. bevestiging van onze intentie om de doelstellingen te halen en de afspraken na te komen uit het Klimaatakkoord en ons Beleidskader Duurzaamheid om in 2020 40% van ons energieverbruik zelf op te wekken en 30% energie te besparen ten opzichte van 2005;
- b. de aangescherpte energieambities voor de langere termijn uit het Coalitieakkoord zodanig te

Bestuursvoorstel

duiden dat er eind 2018 een uitwerkingsvoorstel ligt met strategie en planning om ons waterschap energieneutraal te laten zijn met als tijdshorizon 2025-2030;

c. instemmen met het beleidskader energie wat inhoudt dat:

- we voor de jaren 2016-2020 naast biogas- en energieproductie via de rwzi's de mogelijkheden en kansen van renderende duurzame alternatieven voor energieopwekking aanboren;
- we investeringsprojecten met financiële doorberekening en risicoanalyse als afzonderlijke voorstellen aan het algemeen bestuur voorleggen waarbij de criteria worden gehanteerd zoals die in dit beleidskader zijn benoemd;
- we duurzame energieproductie zelf ter hand nemen of op basis van (financieel) partnerschap samen met derden oppakken; dit bij voorkeur op basis van de inzet van onze eigen assets;
- we overschotten aan zelf geproduceerde energie leveren aan het openbare elektriciteitsnet (i.c. een energiemaatschappij) c.q. aan een verantwoorde, andere aanwending;
- het inkopen van groene stroom op basis van Noorse certificaten wordt in afwachting van nadere discussie bij het inkoopbeleid/duurzaamheidsverslag 2016 gecontinueerd;
- we voor het realiseren van onze energiedoelstellingen (onder a) uitgaan van het energieverbruik van de bedrijfsmiddelen/aansluitingen (exclusief de veenkoloniale afvalwaterleiding) die onder ons energiecontract vallen en een 3-jaarsgemiddelde voor het energieverbruik bij het peilbeheer hanteren;
- we in deze bestuursperiode voor het peilbeheer inzetten op een energiebesparing van 10% waarbij we met ingang van 2017 de MJA3 benadering c.q. 4-jaarlijkse energie-efficiencyplannen voor peilbeheer hanteren, conform de richtlijnen die voor het zuiveringsbeheer gelden;
- we hanteren een bestuurlijk (pro)actieve houding om kansen voor grootschalige windenergie te scheppen waarbij voorop staat dat er maatschappelijk draagvlak dient te zijn.

Bijlagen: Ja

Relevante achtergrondinformatie (o.a. afbakening, speelveld etc.).

Ter inzage (bestuursnet): Nee

Onderwerp(en):

–

Besluit/opmerkingen bestuur:

Paraaf secretaris-directeur:

Bestuursvoorstel

Inleiding

Het duurzaamheidsbeleid bij het waterschap is o.a. gericht op het thema energie. Om onze kerntaken goed uit te voeren, zoals het rioolwater schoonmaken en om het oppervlaktewater op peil te houden, is de inzet van veel energie nodig. De uitvoering daarvan biedt echter ook kansen om duurzaam met energie om te gaan en daarmee ook financieel voordeel te realiseren. In het kader van het met het Rijk gesloten Klimaatakkoord is afgesproken om in 2020 zelf te voorzien in 40% van ons energieverbruik en 30% minder energie te verbruiken ten opzichte van 2005. Die doelstellingen zijn ook in ons beleidskader duurzaamheid opgenomen. In de afgelopen jaren hebben we op die terreinen flinke en goede stappen gezet, die niet alleen milieuwinst hebben opgeleverd maar ook tot een demping van de belastingtarieven hebben geleid. We merken echter dat de mogelijkheden bij het zuiveringsbeheer om energie op te wekken beperkt raken en nopen tot een oriëntatie op andere opties indien we aan onze doelstellingen willen voldoen en verdere kostenbesparingen willen realiseren.

In het Coalitieakkoord 2015 is de ambitie opgenomen om aan het eind van de huidige bestuursperiode (2018) zicht te hebben op een energie neutrale organisatie. Die ambitie en de reikwijdte daarvan roept om nadere duiding en in het verlengde daarvan ook om duidelijkheid wat we op energiegebied de eerstkomende jaren gaan doen. Dit voorstel beoogt daarin te voorzien.

De ambities voor eigen opwekking en op langere termijn energieneutraal te zijn raakt uiteraard ook de mate waarin we energie verbruiken. Hoe lager ons energieverbruik, hoe meer en eerder de status van zelfvoorzienend binnen bereik komt. Bovendien zijn energiebesparingsopties vaak ook de goedkoopste en/of best renderende opties. De focus op energiebesparing is en blijft dan ook essentieel en komt daarom in dit voorstel ook aan de orde.

Beleidskader energie

a. Waar staan we nu?

In het kader van de met het Rijk gesloten MJA3-afspraken worden er voor het zuiveringsbeheer elke vier jaar energie-efficiencyplannen opgesteld en wordt jaarlijks verslag gedaan van de resultaten. Sinds 2005 is er vooral binnen het zuiveringsbeheer veel gedaan aan besparing en eigen opwekking van energie. Eind 2014 bedroeg bij dit onderdeel de besparing 33% en de opwekking 37,5%.

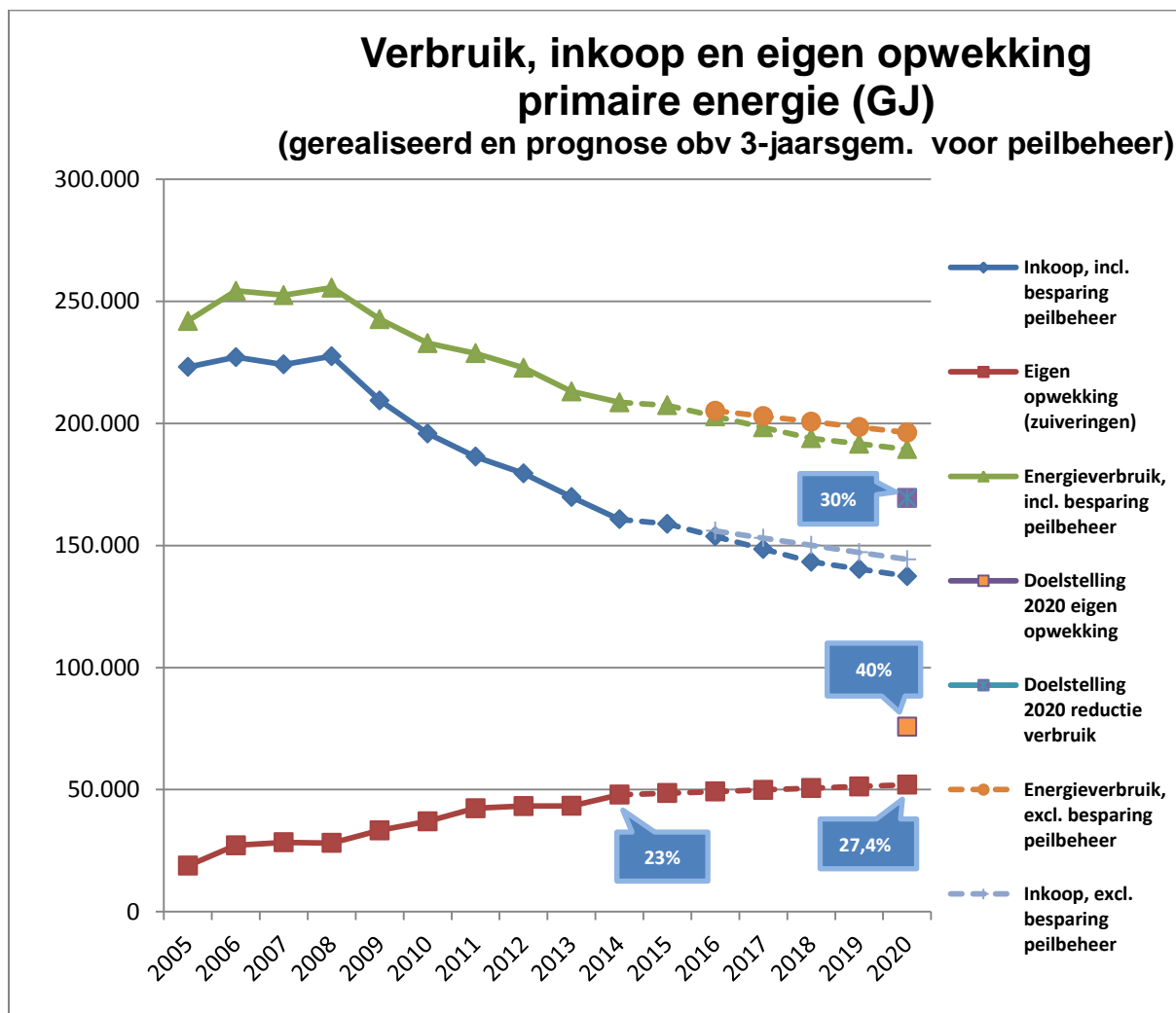
Vanaf 2011 is er ook (toegenomen) aandacht voor energiebesparing bij de andere bedrijfsonderdelen (betreft vooral peilbeheer en gebouwenbeheer), doch die vallen niet onder de MJA3-afspraken. Bij het gebouwenbeheer heeft deze extra aandacht geleid tot een forse reductie van 22,5% t.o.v. 2005. Bij het watersysteem (peilbeheer) is echter sprake van een toename van het verbruik met ruim 8%. Bij deze twee onderdelen - en vooral bij het peilbeheer - speelt echter wel dat het verbruik ook erg afhangt van de weersomstandigheden. De toename bij het peilbeheer is dan ook vooral toe te schrijven aan een uitzonderlijk laag verbruik in 2005. Als we echter uitgaan van een 3-jaarsgemiddelde dan is ook bij het peilbeheer een dalende tendens te zien.

De energiebesparing ten opzichte van 2005 op verbruik en op inkoop ligt waterschapsbreed eind 2014 op 4,1% en 19,6%. Gaan we uit van een 3-jaarsgemiddelde bij het peilbeheer dan bedragen die respectievelijk 11,3% en 25,1%. Als we datzelfde 3-jaarsgemiddelde hanteren dan bedroeg het totale

Bestuursvoorstel

energieverbruik (waterschapsbreed en uitgedrukt in primaire energie) eind 2014 202.815 GJ, waarvan 47.887 GJ (23%) zelf duurzaam is geproduceerd. Voor 2020 denken we met de beoogde besparingen en productie verhogende maatregelen bij het zuiveringsbeheer op 196.276 GJ uit te komen, waarvan 51.985 GJ (27,4%) aan eigen duurzame opwekking wordt geproduceerd. Dit aandeel is beduidend lager dan de 40% eigen opwekking die in het met het Rijk gesloten Klimaatakkoord en in ons eigen Beleidskader duurzaamheid als doelstelling is opgenomen.

In onderstaande grafiek is bij de prognose voor het percentage eigen opwekking in 2020 uitgegaan van de verwachte/mogelijke maatregelen bij het zuiveringsbeheer en van een 3-jaarsgemiddeld verbruik bij het peilbeheer. Daarnaast is het effect van een 10%-besparing bij het peilbeheer zichtbaar gemaakt.

Uit onze doorkijk naar 2020 blijkt dat ondanks de verwachte maatregelen bij de zuiveringen er waterschapsbreed nog een stevige uitdaging ligt om de voor 2020 beoogde energiedoelstellingen te halen. Willen we de 40% eigen opwekking of in het verlengde daarvan de energieneutrale doelstelling realiseren dan zullen we naast een nog scherpere focus op energiebesparing andere duurzame

Bestuursvoorstel

alternatieven dan de huidige insteek met biogas (opwekking bij zuiveringen) moeten aanboren om het tekort van nog zo'n 13,5% (ca. 21.500 GJ) te dekken. Kortom er zijn aanvullende maatregelen nodig om de doelstelling van 40% in 2020, of zoveel eerder als mogelijk, te realiseren.

b. Wat doen we in de eerstkomende jaren?

Ambities

Voor de korte termijn passen we de eerder afgesproken doelstellingen niet aan (40 % zelfvoorzienend; 30% besparing). Na acceptatie door het algemeen bestuur van dit voorstel wordt de komende jaren ingezet op concrete, renderende projecten om de afgesproken doelstellingen ook daadwerkelijk te kunnen halen. Op basis van de huidige beleid komen we immers veel lager uit dan 40%. Zekerheid over het halen van de energiedoelstellingen is echter niet te geven omdat de projecten wel eerst moeten voldoen aan de voorwaarden van deze kadernotitie.

De energieambitie uit het Coalitieakkoord richting energieneutraliteit betekent dat we in deze bestuursperiode onderzoeken hoe die neutraliteit eventueel bereikt kan worden, welke technieken daarvoor relevant zijn en wat haalbaar en realistisch is. Op basis daarvan vindt besluitvorming door het algemeen bestuur plaats.

Met kleinere projecten kunnen we in combinatie met energiebesparing eventueel onze 40% doelstelling halen. Energieneutraliteit zullen we echter niet redden met kleinere projecten op basis van wind (kleine molens), zon en waterkracht.

Voor projecten met grote windturbines, vooropgesteld dat er locaties komen waar draagvlak voor is, zijn de doorlooptijden zodanig dat we voor 2020 niet van enige bijdrage uitgaan. Voor de lange termijn doelstelling is het vooral ook zoeken naar innovatieve ontwikkelingen (bijvoorbeeld blue energy, warmte-koude opslag). Daarbij is het nodig te zoeken naar balans tussen korte termijn en lange termijn doelstelling. En die balans is enerzijds afhankelijk van de technische ontwikkelingen (nieuwe technieken) en anderzijds afhankelijk van het beschikbaar komen van locaties voor grote windturbines (bestaande techniek). Ook innovatieve ontwikkeling bij onze zuiveringen (o.a. Garmerwolde) kunnen in dit verband mogelijk een extra bijdrage leveren.

Bij die ontwikkelingen gaat het om potentieel grote stappen maar die stappen kunnen we niet vooraf met de vinger in de lucht bepalen. Daarom is een langer zoekproces naar de juiste combinaties van mogelijkheden voor de 100%-doelstelling logisch.

Bij de vormgeving en uitwerking van de energieambities zullen wij, in lijn met het Coalitieakkoord, ook een versterkt accent leggen op innovatie, co-creatie en partnerschap met derden (overheden, kennisinstellingen, bedrijfsleven). De voorwaarden voor die insteek (expertise, mankracht, onderzoek, etc.) zullen de komende maanden worden verkend, dit waar mogelijk en relevant, in overleg met partners zoals de provincies. Voor zover dat doorwerkt buiten de huidige financiële kaders zal dat via een afzonderlijk voorstel aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

Energiebesparing

Zoals eerder aangegeven is het primair van belang om een scherpe focus op besparing te hanteren. Wat kunnen we nog bereiken met energiebesparing? Bij het zuiveringsbeheer en gebouwenbeheer (kantoor/werkplaatsen) zijn in de afgelopen jaren diverse reducerende maatregelen genomen. Op basis van de huidige inzichten (technisch/financieel) wordt verwacht dat er voor de komende jaren bij

Bestuursvoorstel

het zuiveringsbeheer nog wel redelijk wat besparing valt te boeken; bij het gebouwenbeheer is dat veel minder het geval.

Uit onderzoek van de Unie van Waterschappen blijkt dat men landelijk bij het peilbeheer nog veel kansen ziet ter verbetering van de energie-efficiency. Om die reden wordt aanbevolen om voor dit onderdeel aan te sluiten op de MJA3-benadering zoals die voor het zuiveringsbeheer wordt gehanteerd. Dat betekent o.a. een gestructureerde aanpak qua analyse op een drietal niveaus (systeem-installatie-beheer) en uitvoering van maatregelen middels 4-jaarlijkse energie-efficiencyplannen (EEP).

Het energieverbruik bij het peilbeheer is ruim 40% van ons totale inkoopvolume. Mede gezien die omvang gaan we, in lijn met het advies van de UvW, de MJA3-benadering voor het peilbeheer hanteren en daarvoor de benodigde voorwaarden scheppen. Dat impliceert ook het opstellen van een MJA3 energie-efficiencyplan (2017-2020) voor het peilbeheer. We wachten daar echter niet op in de zin dat we vanaf 2016 uitgaan van een 10% besparingsdoelstelling tot 2018 (einde bestuursperiode). We verwachten daarmee vanaf 2018 structureel een jaarlijkse besparing van circa 6.000 GJ (ten opzichte van het geschatte 3-jaarsgemiddelde van 2015) te behalen. Afhankelijk van weersomstandigheden wordt dat door de organisatie als een haalbare doelstelling gezien zonder dat onze klantgerichte opstelling geweld wordt aangedaan. Mogelijkheden voor een verdere aanscherping zal bij de opstelling van het energie-efficiencyplan (EEP) 2017-2020 moeten blijken. De financiële doorwerking hiervan in structurele kostenverlaging en eventuele bekostiging van te treffen maatregelen in dit 1^e EEP voor het peilbeheer zal u via een afzonderlijk voorstel en/of via de begroting worden voorgelegd.

Bij een verdere vergroting van de bezuinigingsdoelstelling zal de afweging tussen het bedienen van onze ingelanden enerzijds en kostenbeheersing anderzijds mogelijk wel een rol gaan spelen in onze afwegingen. Voorwaarde blijft echter dat we de functies zo goed mogelijk blijven bedienen. Wij doen geen afbreuk aan onze kerntaken en refereren op dit punt nadrukkelijk aan het coalitieakkoord waarin is afgesproken dat klantgericht handelen ons uitgangspunt is. In dit EEP zal eveneens aandacht worden geschonken in welke mate bodemdaling (door gas- en zoutwinning) extra energievraag oplevert c.q. in de komende jaren zal opleveren. De extra kosten hiervoor worden overigens door de veroorzaker vergoed.

Omdat het energieverbruik bij het peilbeheer erg afhangt van de weersomstandigheden is het reëler en zuiverder om bij de bepaling van het energieverbruik waterschapsbreed uit te gaan van een voortschrijdend 3-jaarsgemiddelde bij het peilbeheer. Wij stellen dan ook voor om dat voortaan als uitgangspunt te nemen. In de hiervoor gepresenteerde grafiek is daar al vanuit gegaan. Ook stellen we voor om het energieverbruik voor de Veenkoloniale Afvalwaterleiding buiten beschouwing te laten aangezien dit geen onderdeel is van de formele waterschapstaak.

Wat inkoop van energie betreft (stroom/gas) is het uitgangspunt om duurzame (groene) energie te gebruiken. Tot op heden is dat duurzame (groene) stroom op basis van certificaten Noorse waterkracht. Andere vormen van inkoop van duurzame (groene) stroom zijn ook denkbaar waaronder bijvoorbeeld duurzame (groene) stroom die in ons beheergebied wordt opgewekt. Voor zover beschikbaar, staat daar, in deze fase van ontwikkeling van het regionale opwekkingsaanbod, een veel hoger prijskaartje tegenover. Om hierover besluiten te nemen is een meer gedetailleerde analyse wenselijk. Het lijkt ons dat discussie hierover kan plaatsvinden bij de behandeling van het onderdeel

Bestuursvoorstel

inkoop bij het jaarlijkse duurzaamheidsverslag 2016. Voor dit moment continueren we het huidige beleid.

Duurzame energieproductie

Onze eigen energieopwekking is thans gebaseerd op de productie en inzet van biogas bij een drietal zuiveringen (Assen, Scheemda en Veendam). De slibproductie van de overige rwzi's is te klein om ter plekke te vergisten.

Met het oog op de omvang van ons volume aan rioolwater, de al uitgevoerde maatregelen en beschikbare en renderende technieken wordt verwacht dat er in de komende jaren bij het zuiveringsbeheer nog een behoorlijke energiebesparing mogelijk is. In 2016 wordt ook voor dit onderdeel een energie-efficiencyplan voor de jaren 2017-2020 opgesteld met daarin de maatregelen/investeringen voor opwekking en besparing bij het zuiveringsbeheer. Evenals voorgaande jaren worden die aan u voorgelegd.

Binnen onze bedrijfsvoering kunnen ook maatregelen getroffen worden die duurzaamheidswinst - o.a. energie - verderop in de keten (bij derden) oplevert, bijvoorbeeld energieoptimalisatie bij de slibdroging, zoals thans in het kader van de slibstrategie is onderzocht. Het gaat dan om duurzame ketenmaatregelen die wel in MJA3-verband in de EEP-plannen worden opgenomen maar echter niet meetellen voor het doelbereik van het Klimaatakkoord, omdat het besparingen bij anderen betreft.

Momenteel wordt onderzocht of de slibdroging die in de eindfase van het zuiveringsproces door een private partij (Swiss Combi) voor Noorderzijlvest en ons waterschap wordt uitgevoerd niet door de waterschappen zelf kan worden uitgevoerd. Bij dit proces wordt ingedikd slib (dat na de biogasproductie resteert) met behulp van veel energie geschikt gemaakt als verbrandingsstof. Dit proces is voor de waterschappen een majeure kostenpost, die grotendeels uit energiekosten bestaat. Het is denkbaar dat beide waterschappen dit proces of delen hiervan zelf gaan uitvoeren en dan zou dat ook meegenomen moeten worden in onze energievoetafdruk en bijbehorende doelstellingen.

Gegeven de verwachting dat de huidige benadering ons nog een paar procent winst oplevert, is het zaak om de komende jaren te benutten om ons aandeel eigen opwekking te verhogen door goed renderende (energetisch en financieel) en op bewezen technieken gebaseerde, projecten voor duurzame energiewinning (bijvoorbeeld windmolens, zonnepanelen of waterkracht) uit te voeren. Voorstellen daarvoor zullen wij u in de komende jaren afzonderlijk voorleggen met inachtneming van de criteria die hierna zijn aangegeven. Daarmee komen we niet alleen verder als het om onze opwekkingsdoelstellingen gaat, maar de resultaten en ervaringen daarmee kunnen ons ook goed van pas komen voor het opstellen van onze lange termijn energiestrategie c.a. die we na 2018 willen hanteren.

Wat de mogelijkheden van windenergie betreft benadrukken wij dat we de maatschappelijke discussie over locaties voor grote windturbines niet naar ons willen toetrekken. Waar Rijk, provincies en gemeenten hun ruimtelijke verantwoordelijkheden hebben zijn we als waterschap volgend. Ruimtelijke besluitvorming door de bevoegde gezagen volgen wij (pro)actief. Mogelijk leidt dat ons naar kansen op locaties waar ook draagvlak is of kan ontstaan. Projecten worden opgepakt en uitgewerkt als er draagvlak is.

Ook realiseren we ons dat draagvlak bij kleine molens (masthoogte kleiner dan 15 meter) van belang is of kan worden. Wij zien echter op voorhand geen redenen om breed maatschappelijk verzet

Bestuursvoorstel

hiertegen te verwachten. Dat laat echter onverlet dat wij draagvlak ook op dit projectniveau willen borgen. Ook bij kleine molens zijn we volgend aan de provinciale en gemeentelijke politiek. Met onze projecten, klein of groot, streven we kortom draagvlak na en zoeken we naar verbinding.

Criteria energieprojecten

De criteria die wij toepassen bij het beoordelen van de projecten voor de komende jaren zijn:

- duurzame energiedragers;
- energetisch en financieel renderend met verantwoorde afschrijvingstermijnen (*), een terugverdientijd niet langer dan de technische levensduur. Daarnaast worden de financiële effecten gedurende de looptijd van SDE-subsidieregeling expliciet meegewogen;
- op basis van bewezen technieken;
- risico's in beeld en beheersbaar;
- qua aard en maat passend bij de werkzaamheden van het waterschap;
- bij voorkeur gekoppeld aan onze assets;
- bij voorkeur gekoppeld aan het eigen energieverbruik.

(*) De afschrijvingstermijnen uit het Financieel Statuut zijn leidend. Bij installaties waar we boekhoudkundig geen ervaring mee hebben zal het DB met een verantwoord voorstel komen zodat het AB daarover een besluit kan nemen.

Zoals bij alle projecten bij het waterschap is uitgangspunt om in dit soort situaties zoveel als mogelijk werk met werk te maken. In dit verband valt te denken aan de noodzakelijke vervanging van het asbestdak bij de werkplaats in Veele in combinatie met de aanleg van zonnepanelen.

Geproduceerde energie benutten we in eerste instantie zelf. Overschotten aan geproduceerde energie leveren we in principe terug aan het openbare net (via een energiemaatschappij).

Bij het waterschap is relevante kennis aanwezig als het om kleinschalige projecten zoals zon, wind (kleinere molens) en waterkrachtprojecten gaat. Bij grote windturbines is de relevante kennis niet aanwezig en zal er gebruik gemaakt moeten worden van de expertise van derden en zal samenwerking geboden zijn. Ook bij de uitwerking c.q. het onderzoek naar de langere termijn zullen samenwerkingskeuzen gemaakt worden op regionaal niveau. Als er extra financiële middelen voor expertise, mankracht en onderzoek nodig zijn voor het opstellen van onze lange termijnstrategie dan komen we – voor zover nodig - bij het algemeen bestuur terug met een afzonderlijk voorstel.

Na vaststelling van dit energiekader door het algemeen bestuur zal op het daartoe geëigende moment ook de financiële vertaling in de begroting en/of meerjarenraming aan de orde komen. We stellen ons voor dat voortgang en doelrealisatie van besparingen en productie als gevolg van EEP-maatregelen en energieprojecten aan het algemeen bestuur worden gerapporteerd via het jaarlijkse duurzaamheidsverslag.

c. Achtergrondinformatie

Vanuit het Rijk en de Unie van Waterschappen is aangegeven hoe men bestuurlijk-juridisch de mogelijkheden en het speelveld ziet voor het waterschap om energie op te wekken/te leveren. Informatie hierover treft u in de bij dit voorstel behorende bijlage aan. Daarin zijn ook de landelijke afspraken aangegeven als het gaat om het onderscheid in verbruik/productie bij onze eigen

Bestuursvoorstel

bedrijfsprocessen en ketenprocessen (van derden) waarvan wij bij onze bedrijfsvoering gebruik maken.

Zoals eerder opgemerkt passen die afspraken ons niet op het punt van de RWZI te Garmerwolde. Voor de landelijke afspraken tot 2020 zullen we die afspraken respecteren. We constateren overigens ook een inherente strijdigheid in die afspraken. Als je (mee)investeert in een duurzame energieproject van derden dan mag je een evenredig deel immers mee laten tellen. Het is op basis daarvan onlogisch omdat bij een RWZI niet te doen. Het evenredige deel van Garmerwolde en haar dito energie-effecten nemen we dan ook mee in het onderzoekstraject naar energieneutraliteit van ons waterschap. In het volgende duurzaamheidsverslag 2016 zullen we de effecten meenemen in de (interne) rapportage.

d. Rollen

Dit voorstel is bedoeld om de organisatie duidelijkheid te geven over waar ze rekening mee moeten houden bij energie-gerelateerde projecten. We produceren energie als afgeleide van onze kerntaken. Het gaat ons om onze taken duurzaam en kosteneffectief uit te voeren en om onze maatschappelijke meerwaarde waar het klimaat betreft waar te maken conform de afspraken die we daarover hebben gemaakt. Dat doen we vanuit meerdere mogelijke rollen, mogelijk als facilitator van anderen, mogelijk als zelfstandig uitvoerder/eigenaar en mogelijk als (deel)financier. Wij hechten aan het openhouden van de mogelijkheid voor die diverse rollen. Maar steeds is het AB aan zet om per project te kijken of een bepaalde rol in een bepaald project bij het waterschap past.

Het is zeker niet de bedoeling om een regulier energie-producerend bedrijf te worden met alle eisen en problemen die daarmee gepaard gaan. In het verlengde daarvan is het ook duidelijk dat de wijze waarop wij onze energievoorziening organiseren ten dienste staat van de uitvoering van onze primaire taken. Het gaat dus niet om een keuze tussen primaire taken en energieproductie, maar om energieproductie die dienstbaar is aan onze primaire taken en kosteneffectief is. In de praktijk van ons handelen betekent het ook dat het DB er vanuit gaat dat er geen concurrentie zal optreden tussen investeringen in duurzame energie/energiebesparing en andere investeringen in onze primaire taken.

Voorstel

- a. bevestiging van onze intentie om de doelstellingen te halen en de afspraken na te komen uit het Klimaatakkoord en ons Beleidskader Duurzaamheid om in 2020 40% van ons energieverbruik zelf op te wekken en 30% energie te besparen ten opzichte van 2005;
- b. de aangescherpte energieambities voor de langere termijn uit het Coalitieakkoord zodanig te duiden dat er eind 2018 een uitwerkingsvoorstel ligt met strategie en planning om ons waterschap energieneutraal te laten zijn met als tijdshorizon 2025-2030;
- c. instemmen met het beleidskader energie wat inhoudt dat:
  - we voor de jaren 2016-2020 naast biogas- en energieproductie via de rwzi's de mogelijkheden en kansen van renderende duurzame alternatieven voor energieopwekking aanboren;
  - we investeringsprojecten met financiële doorberekening en risicoanalyse als afzonderlijke voorstellen aan het AB voorleggen waarbij de criteria worden gehanteerd zoals die in dit beleidskader zijn benoemd;
  - we duurzame energieproductie zelf ter hand nemen of op basis van (financieel) partnerschap samen met derden oppakken; dit bij voorkeur op basis van de inzet van onze eigen assets;

Bestuursvoorstel

- we overschotten aan zelf geproduceerde energie leveren aan het openbare elektriciteitsnet (i.c. een energiemaatschappij) c.q. aan een verantwoorde, andere aanwending;
- het inkopen van groene stroom op basis van Noorse certificaten wordt, in afwachting van nadere discussie bij het inkoopbeleid/duurzaamheidsverslag 2016, gecontinueerd;
- we voor het realiseren van onze energiedoelstellingen uitgaan van het energieverbruik van de bedrijfsmiddelen/aansluitingen (exclusief de veenkoloniale afvalwaterleiding) die onder ons energiecontract vallen en een 3-jaarsgemiddelde voor het energieverbruik bij het peilbeheer hanteren;
- we in deze bestuursperiode voor het peilbeheer inzetten op een energiebesparing van 10% waarbij we met ingang van 2017 de MJA3 benadering c.q. 4-jaarlijkse energie-efficiencyplannen voor peilbeheer hanteren, conform de richtlijnen die voor het zuiveringsbeheer gelden;
- we hanteren een bestuurlijk (pro)actieve houding om kansen voor grootschalige windenergie te scheppen waarbij voorop staat dat er maatschappelijk draagvlak dient te zijn.

Namens het dagelijks bestuur,

Harm Küpers
secretaris-directeur

Alfred van Hall
dijkgraaf

Bestuursvoorstel

Bijlage: Achtergrondinformatie beleidskader energie

A. Afbakening

Met energie neutraal bedoelen we dat het energieverbruik (stroom/aardgas) van ons waterschap volledig gedekt wordt door duurzame energie die we zelf opwekken of die we met behulp van derden realiseren. Energie voor voertuigen en onderhoudsmaterieel is geen onderdeel van de afspraken uit het Klimaatakkoord. Voortgang en doelbereik hiervan worden via het jaarlijkse duurzaamheidsverslag verantwoord.

Bij zelfvoorziening zal er in de praktijk (duurzame) stroom worden ingekocht doordat eigen vraag en aanbod (productie) elkaar in de praktijk niet altijd voor 100% dekken. Tekorten en overschotten aan eigen energie dienen echter op jaarbasis met elkaar in evenwicht te zijn.

Waar we spreken over ons energieverbruik dan heeft dat betrekking op de energie die voor onze eigen bedrijfsmiddelen nodig is. In lijn met de landelijk gehanteerde afbakening betekent dit dat bijvoorbeeld het energieverbruik van rwzi's waarvoor een gemeenschappelijke regeling geldt, enkel bij het waterschap wordt meegeteld die de rwzi beheert (bijvoorbeeld Noorderzijlvest voor de rwzi Garmerwolde). Ook energieverbruik dat via aansluitingen van derden verloopt en dus geen onderdeel is van ons eigen energiecontract, maar indirect ten laste van onze exploitatie komt (bijvoorbeeld energieverbruik van Hefpunt, Laboratorium of van de Drentse wateraanvoergemalen die de provincie Drenthe beheert) worden in lijn met de landelijke afbakening buiten beschouwing gelaten. Dit geldt ook voor het energieverbruik van de Veenkoloniale Afvalwaterleiding aangezien het hier in onze ogen om een oneigenlijke taak voor het waterschap gaat.

De landelijke afbakening is bedoeld om de afspraken met het Rijk jaarlijks te kunnen beoordelen op hun resultaten en meer specifiek om dubbeltellingen te voorkomen. Er is echter veel voor te zeggen om in onze eigen lange termijn visie en planning ons aandeel in de RWZI Garmerwolde wel mee te laten tellen. Garmerwolde speelt immers een belangrijke rol in ons systeem van zuiveren en juist daar zijn grote energievoordelen qua productie en besparing te halen. In ons lange termijn beleid richting de jaren 2025-2030 zullen we ons hier nader over beraden. Dit in samenspraak met onze partner Noorderzijlvest.

B. Speelveld energieproductie

Het waterschap heeft een ruime maar niet onbeperkte vrijheid in de wijze waarop de wettelijk taken kunnen worden ingevuld. Het volledig los van de eigen energiebehoefte aanleggen van bijvoorbeeld windmolenparken of zonnepanelen op eigendommen van derden vraagt bijvoorbeeld een precieze afweging. Ook als de productie van energie meer oplevert dan voor eigen verbruik nodig is moet goed worden opgelet dat het waterschap niet zal worden aangemerkt als een energiebedrijf, met alle regels van dien. Ook ligt er een grens indien co-producten op een rwzi worden ingezet om een hoger volume biogas c.q. energie te produceren. Dan is er geen sprake van alleen de zuivering van stedelijk afvalwater. Dit zou alleen kunnen als de kosten lager zijn dan de opbrengsten. Zowel financieel als milieutechnisch dient beargumenteerd te worden dat een publiek belang (lagere zuiveringstarieven) wordt gediend.

Uit onderzoek van bureau Berenschot (in opdracht van de UvW) komt naar voren dat de productie en levering van energie door het waterschap geen juridische bezwaren oplevert. Ook de Minister van I&M ziet geen juridische belemmeringen, mits deze activiteiten plaatsvinden in het kader van de uitvoering

Bestuursvoorstel

van de wettelijke taken (c.q. dienstbaar aan) en de Mededingingsregels worden gerespecteerd. “Dienstbaar aan” houdt ook in het beperken van de kosten die met de uitvoering zijn gemoeid (doelmatigheid).

Inzet van eigendommen die nodig zijn voor de uitoefening van de waterschapstaken waar derden tegen vergoeding bijvoorbeeld een windmolen exploiteren levert geen bezwaar op. Wel is het de vraag in hoeverre de daarmee opgewekte energie bij het productievolume van het waterschap mag worden gerekend.

Kort gezegd levert energieproductie juridisch in ieder geval geen bezwaar op als:

- gebruik wordt gemaakt van de voor de waterschapstaken benodigde assets en eigendommen en direct gericht is op eigen energieverbruik;
- deze doelmatig en niet kostenverhogend is;
- afstemming tussen productie en gebruik is, hetgeen niet locatie specifiek hoeft te zijn.

C. Eigen opwekking: zelf doen of met derden?

Voor energieproductie zijn meerdere wegen denkbaar. Zo kunnen we zelf energie produceren via onze assets (gebouwen, terreinen, water- en dijkeninfrastructuur). We kunnen ook derden gebruik laten maken van onze assets bijvoorbeeld als de technologie te ver afstaat van onze eigen kennis- en kunde. Daarbij zouden we er voor kunnen kiezen om (financieel) deel te nemen of juist niet. Zo niet dan kunnen ons eventueel laten betalen voor het gebruik van onze assets. Daarnaast is er nog de derde optie namelijk om deel te nemen in projecten die niet gebruik maken van de eigendommen van het waterschap of die niet bij ons in beheer zijn.

Wat het zelf energie produceren betreft wordt primair gedacht aan productiewijzen die we zelf ook kunnen beheersen en operationeel kunnen onderbrengen in de organisatie, kortom het moet passen bij de werkzaamheden van het waterschap. Ook de tweede optie, het met behulp van derden ontwikkelen en gebruik maken van onze assets, wordt de komende tijd verkend. Het al of niet financieel deelnemen in zo'n project is maatwerk en is onder meer afhankelijk van de businesscase, de partner(s), de mogelijke koppeling met ons energiegebruik, de risico's, etcetera.

Ten aanzien van het ontwikkelen of participeren in projecten zonder relatie met activiteiten of eigendommen van het waterschap stellen we voor om de komende jaren zowel terughoudend als praktisch te zijn. Dat betekent dat we ons primair richten op onze eigendommen. Indien andere partijen ons vragen om te participeren in een project dan gaan we op dat moment bekijken wat de meerwaarde is voor Hunze en Aa's.

Bij bovenstaande mogelijkheden speelt ook steeds de vraag mee in hoeverre de productie is afgestemd of kan worden afgestemd op het eigen energieverbruik op of rond de betreffende locatie.

D. Omgang met geproduceerde energie

Geproduceerde energie benutten we in eerste instantie zelf. Overschotten aan geproduceerde energie leveren we in principe terug aan het openbare net (via een energiemaatschappij). Inkoop van energie doen we uit financiële overwegingen zoveel mogelijk met een collectief van meerdere partijen. Daarbij borgen we dat terug leveren van stroom door het waterschap mogelijk is. Het maximumvolume qua vergoeding daarvoor bedraagt thans 5% van ons inkoopvolume; daarvan benutten we momenteel

Bestuursvoorstel

bijna 2%. Ingaande een nieuw contract (2019) willen we dit maximum ophogen naar minimaal 10% en tevens terug leveren aan andere energiemaatschappijen verkennen en mogelijk maken.

Rechtstreekse levering aan eindverbruikers lijkt moeilijk vanwege de regelgeving. Zij verschilt per energiedrager (warmte, stroom, gas). Dergelijke opties worden per geval bekeken. De regelgeving met bijbehorende verplichtingen, zoals certificering is complex.

E. Aanvullend

Investeringsvolume (indicatief)

Als we uitgaan van een scenario dat qua investeringsvolume en energetisch rendement gebaseerd is op een combinatie van windmolens (met een ashoogte van 15 meter) en enkele waterkrachtinstallaties dan gaat het om een geschat investeringsvolume van ongeveer € 4 miljoen. Bij deze indicatie is niet uitgegaan van investeringssubsidie op dit soort investeringen.

Opwekking door derden op waterschapsterrein

Door rechtsvoorgangers van Hunze en Aa's zijn contracten met een derde gesloten om tegen (een kleine) vergoeding op terreinen bij gemalen windmolens te plaatsen. Zo staan er in het Groningse deel van ons beheergebied een 8-tal windmolens bij gemalen met een totale productiecapaciteit van bijna 1,2 miljoen kWh/jaar. Dit volume, of een deel daarvan, mag het waterschap niet meetellen voor eigen opwekking aangezien de molens eigendom zijn van een private partij. Voor zover het waterschap in dit soort gevallen financieel deelneemt in bijvoorbeeld een windmolen van een derde kan een evenredig deel van de geproduceerde energie voor het waterschap meetellen.